

ELŻBIETA DRUŻBACKA

Wiersze światowe

ELŻBIETA DRUŻBACKA

Wiersze światowe

Pochwała lasów i miłego w nich na osobności życia w stanie pasterskim, od pewnej pasterki¹

Zważywszy życia ludzkiego obroty
Uchodzę w lasy i wesole knieje,
Mając w nich więcej gustu i ochoty.
Niech kto chce z mojej dzikości się śmieje,
Nie dbam nic na to; wolę z swej prostoty
Las aniżeli świat pełen niecnoty.
Nie umiem bajek prawie² szeptać w ucho,
Łaciny nie znam, ni terminów prawnych,
Wody sprowadzić, tam gdzie było sucho,
O *Cyceronach* nie słyszałam sławnych;
Więc kto tych czasów w tej nie ćwiczon szkole
Niech pasie bydło albo kopie role.
Lasy kochane, zielone chłodniki
Drzewa przyjemny szum dające z siebie,
Trawy, pagórki, biegące strumyki,
Przy was niech mieszkam choć o suchym chlebie;
Zdrowszy mi napój z waszych źródeł żywych
Niż drogie trunki, gdy z rąk nieżyczliwych.
Jak ranna zorza swój rumieniec śliczny
Pokaże, rosa perłowe kropelki
Pozbiera, jużci pasterz okoliczny
Nie zaśpi, a ptak wyśpiewuje wszelki;
Ci trzody owiec żeną³ między wrzosa,
Te, mokre skrzydła otrzepują z rosy.
Wnet różnych głosów stroją instrumenta
Po drzewach skacząc wysoko, to nisko;
Krzykną roślejsze i drobne ptaszęta,
Bezpieczne, chociaż słuchamy ich blisko.
Za nic koncerty i włoskich nut sztuki,
Ich miłsze głosy bez mistrza nauki.
Odpocznie ptastwo, aż zaczną pasterze
Smutne wywozić dумы na fujarze,
Inni zaś skoczne mazury na lerce⁴,
Tańcząc z nami każdy w swojej parze:

Natura, Nauka

Sielanka, Wieś, Zdrowie,
Zabawa, Praca, Przyjaźń

Muzyka, Śpiew, Ptak

¹od *pewnej pasterki* — tu w znaczeniu: *przez pewną pasterkę* (napisana). [przypis edytorski]

²*prawie* — tu: poprawnie, prawidłowo. [przypis edytorski]

³*żeną* (daw.) — wyganiają. [przypis edytorski]

⁴*lera* — tu: lira. [przypis edytorski]

My wdzięczne pieśni śpiewamy koleją
 Lasy słuchają, a gaje się śmieją.
 Nie wiem co tęsknić⁵, pasąc owiec trzodę,
 Z pilnością strzedz⁶ ich potrzeba od wilka.
 Przebrnąwszy potok, oczyma powiodę,
 Aż pastereczek bieży⁷ ku mnie kilka;
 Z temi się witam, chwytając za szyje,
 Wnet jedna drugą szcześnie⁸, splecie, zmyje.
 Usiądziem sobie pod jaworem ciemnym
 Nad czystym źródłem pryskającej wody:
 Ze skał fontanny natura, foremny
 Kunsztem, zrobiła pasterzom ochłody;
 Nic nam słoneczny upał nie dokuczy
 Jawor zaszumi, a strumyk zamruczy.
 Zaczniemy mówić o naszych zabawach⁹,
 Na czym dzień cały przeminie godziną¹⁰:
 O pięknym kwieciu, w jakich rosą trawach;
 Ta powie; jest tu miejsce nad doliną,
 Na którym kwiaty w rozliczne kolory
 Kwitną posiane od Bogini *Flory*.
 Więc wszystkie w zawód bieżąc, jedna drugą
 Popchnie w bok, by się wyprzedzić nie dała;
 Ta w miękką trawę upadnie jak długą,
 Ta już tym czasem kwiatków nazbierała.
 Z tych wieńce wijąc głowy sobie strojem¹¹,
 O brylantowe korony nie stojem¹².
 Szczera wesołość, śmiech, żarty niewinne,
 Nikogo zgorszyć, owszem, cieszyć mogą;
 Prostoty naszej niech się uczą inne,
 Przystojnych zabaw z nami idą drogą.
 To co ma która, wybiera z koszyka,
 Jemy ser z chlebem i masło z jaszczyka¹³.
 Po tem bankiecie chcący trunku zażyć,
 Spieszno biegniemy do naszej piwnicy,
 Którą nad winne więcej trzeba ważyć,
 Czystej jak kryształ pod skałą krynicy:
 Z tej co dzień dzbanem pijąc nie ubywa,
 W pełni zostaje, nikt jej nie doliwa.
 Gdy już z południa słońce nie zbyt grzeje,
 Wychodzimy z gęstych lasów na krzewiny;
 Tam gdzie chłód miły od pagórków wieje
 Igramy¹⁴ w babkę pomiędzy jedliny,
 Patrząc przez niskie krzaczki i jałowce,
 Czy dobrze nasze napasły się owce.
 Samym wieczorem zbliżając ku domu¹⁵,
 Zganiamy trzody społem do gromady;
 Poznają owce, co należy komu,

Jedzenie, Woda

⁵nie wiem co tęsknić — zdania eliptyczne; inaczej: nie wiem, co znaczy (co to jest) tęsknić. [przypis edytorski]

⁶strzedz — dziś popr. forma ubezdźwięczniona: strzec. [przypis edytorski]

⁷bieżyć (daw.) — iść, zmierzać w jakimś kierunku. [przypis edytorski]

⁸szcześnie — dziś popr.: szcesać; wyczesać, uczesać. [przypis edytorski]

⁹zabawa (daw.) — zajęcie. [przypis edytorski]

¹⁰dzień cały przeminie godzin — dzień cały przeminie jak godzina. [przypis edytorski]

¹¹głowy sobie strojem — dziś: głowy sobie stroimy. [przypis edytorski]

¹²nie stać o coś — nie dbać o coś. [przypis edytorski]

¹³jaszczyk — tu: skrzynka. [przypis edytorski]

¹⁴igrać — bawić się. [przypis edytorski]

¹⁵ku domu — dziś popr. forma C.lp: ku domowi. [przypis edytorski]

Bierzemy swoje bez swaru¹⁶, bez zwady:
Żadna nie zbłądzi do cudzej owczarni¹⁷,
Każda do swego sałaszu¹⁸ się garnie.
My zaś pasterki do chaty chróścianej¹⁹
Nad pałac cichszej spieszym na spoczynek;
Mleka siadłego²⁰ na misce glinianej
Podjadzły²¹, nie śląc po mięso na rynek;
Nie psują takie potrawy żołądka,
Dłużej my niż pan żyjem, niebożątka.

Jedzenie, Zdrowie, Pozycja
społeczna

Opisanie oczu ciekawych Akteona²²

Często ciekawe oko szkodę czyni w duszy,
Często w niewolne jarzmo wolnego zaprzęga;
Oko nasz nieprzyjaciel, mózg i ciało suszy,
Zdrów dopiero, wnet z niego żebrak niedołęga,
Choruje napiera się, a nie wie, że w trunku
Zamiast lekarstwa bierze złą śmierć w bassarunku²³.
Teć to są perspektywy misternej roboty,
I choć z daleka patrząc, nie nasycy wzroku,
Pędzi ciekawość szybko, dodaje ochoty,
Pozwala bezpieczeństwa, przyspieszając kroku;
Zaciekły oślep bieżąc, często w przepaść mierzy,
Oczy traci, gdy głowę o skałę uderzy.
Przyplącił ciekawości *Akteon* myśliwy,
Lubo²⁴ nie szukał w kniei damy lub jelenia;
Hartowną strzałę z łuku wypuściwszy chciwy,
Bieży w lot do harapu²⁵, ubił bez wątpienia,
A pragnąc oczy napaść, w pobitej zwierzynie
Topi wzrok równo z strzałą w kąpiącej dziewczynie.
Nie sądzi ją być z rzędu Bogiń wielowładnych,
Choć z twarzy coś Bozkiego²⁶, w groźnej minie czyta;
Pasterek dosyć widząc, przy piękności ładnych,
Żadnej się gust i z sercem tak mocno nie chwyta:
Im dłużej myje nogi, ciało wodą pleszcze²⁷,
Nie dość opodal widzieć, z bliska lepiej jeszcze.
Już wszelkich sztuk przybiera, dogodzić swej woli;
Raz się skrada pomiędzy gęstych drzew zarośle,
Wnet jak wąż pełźnie w trawie, nie czując, że boli,
Gdy ciernie ostry bodziec w ciało miękkie pośle.
Nie dba na ciernie, głogi, osty i zawady
Ten, kto ciekawych oczu, rad słucha porady.
Stanął *Akteon* w mecie pożądaney blisko,

Oko, Wzrok, Niewola

Wzrok, Pożądanie,
Niebezpieczeństwo

¹⁶swar — klótnia. [przypis edytorski]

¹⁷do (...) owczarnie — dziś popr. forma D.lp r.ż.: do owczarni. [przypis edytorski]

¹⁸sałas — dziś popr.: szałas; daw. chatka pasterska. [przypis edytorski]

¹⁹chróściany — dziś popr.: chruściany. [przypis edytorski]

²⁰mleko siadłe — dziś popr.: mleko zsiadłe; kwaśne mleko. [przypis edytorski]

²¹podjadzły — dziś popr. forma imiesłowu przysl.: podjadzły. [przypis edytorski]

²²*Akteon* (mit. gr.) — myśliwy; zobaczył przypadkiem boginię łowów, Artemidę, w kąpieli; za to świętokradztwo został zamieniony w jelenia i zginął rozszarpany przez własne psy. [przypis edytorski]

²³bassarunek właśc. *basarunek* (z niem.) — wynagrodzenie za krzywdę; odszkodowanie. [przypis edytorski]

²⁴lubo — chociaż. [przypis edytorski]

²⁵harap — tu: zdobyć; od niem. „berab!” (tutaj, do nogi), będącego zawołaniem stosowanym przez myśliwych, by odciągnąć psy od upolowanej zwierzyny i nie dopuścić do jej rozszarpania. [przypis edytorski]

²⁶bozki — dziś ubezdźwięcznione: boski. [przypis edytorski]

²⁷pleszcze — dziś popr.: pluszcze. [przypis edytorski]

Tak, że już było trudno przydać więcej kroku;
 Wnet Bożek luzny z niego uczyni igrzysko,
 Wnet pozna, co za skutek w zakazanym stoku,
 W którym *Dyana* czysta, Bozkie myjąc członki
 Na pokrycie nagości nie miała zaslonki.
 W tym spojrzysz w bok, postrzeżesz ukrytego szpiega:
 Wstydem, a potem gniewem zdjęta, wodą pryśnie
 Zalawszy oczy, sama szukając *Nimf* biega,
 Okiem nań, słowem groźnym jak piorunem ciśnie,
 Mówiąc mu: byś nie wydał przed światem sekretu,
 Coś widział, bądź jeleniem, z mojego dekretu.
 Ledwie co wymówiła Bogini zajadła,
 Aż postać kawalera wybornej urody
 Mieni się²⁸, bo twarz z głową natychmiast opadła.
 Dopiero uznał, jakiej wzrok nabawił szkody,
 Gdy w zamianę za ludzką i kształtną posturę
 Brać musi jeleniową głowę, nogi, skórę.
 Nie dosyć, że z człowieka przemieniony w zwierza
 Lecz własnych psów spróbował tyraństwa nad sobą.
 Wołać chce, ci go szarpia, lancą ku nim zmierza,
 Myśląc wzdycha, cóż to jest *Akteonie* z tobą?
 Za jedną oczu twoich chęć, przypłacasz śmiercią,
 Okrywasz się jelenią i twoich psów siercią²⁹.
 Otoż tak igrać z Bogi! a śmiałością grzeszyć?
 Chronić się raczej życzę ich pomsty i gniewu:
 Mają moc złych ukarać, mają dobrych cieszyć,
 Człowieka niemym zrobią, mówić każą drzewu.
 Często zła myśl, złe oko, gdzie żądza przekłeta,
 Mieni ludzkie w bestyę i głupie bydłęta.

Oko, Pożądanie, Przemiana,
 Zwierzę

Reskrypt³⁰ pewnemu poecie boją- mu się grzmotów i zabicia od pio- runów, że grzesznik

Mocny Bóg, to jest pewna, w piorunie i grzmocie;
 Uznaj grzeszniku winę, wszakże idzie o cie³¹.
 Cóż za sposób w bojaźni nagłego karania,
 Żal, wstyd szczerzy występków, do nich niewracania.
 A gdy się w taką zbroję winowajco stroisz,
 Czegóż grzmotów, błyskania, piorunów się boisz?
 Chyba że po skończonej burzy, wicherze, strachu
 Masz wola³² grzech przytulić do twojego gmachu.
 Wiem, że Bóg sprawiedliwy, w doskonałych rządach
 Równe w nim miłosierdzie; lub w ukrytych sądach.
 Czemuż ja? czemuż i ty? czemu w piekle na dnie
 Świat nie osiadł dla grzechu, kto tę skrytość zgadnie.

Bóg, Piorun, Burza, Kara,
 Grzech, Strach, Natura,
 Obraz świata

²⁸*mienić się* (daw.) — zmieniać się. [przypis edytorski]

²⁹*sierć* — dziś popr.: sierść. [przypis edytorski]

³⁰*reskrypt* — pisemna odpowiedź. [przypis edytorski]

³¹*o cie* — o cię; o ciebie. [przypis edytorski]

³²*masz wola* (daw.) — masz wolę; chcesz. [przypis edytorski]

Truchlał *Mojżesz* na brzmiające ust Bozkich³³ odgłosy
Krzak widząc, rozzuwa się, w róg powstają włosy.
Rzecz z strachu: już więcej nie mów do mnie Panie,
Bo umrę, i włosów mi na głowie nie stanie.
Aż ach? jak pożyteczny ten głos, ta rozmowa
Gdy *Mojżesz* przykazanie na tablicy chowa.
I przynosi ludowi pełnemu rozpusty,
Letkie³⁴ jarzmo do pracy, a wieczne odpusty.
Więc Bóg jak ojciec dzieci nieposłuszne gromi,
Często zły nałóg, niewstyd³⁵, grzmotami uskromi.
I chociaż zagniewany, chociaż się zamierzy
Mija przecie grzesznika, w suchy dąb uderzy.

Na Bobra złapanego w sieci od³⁶ pewnego łowczego, którym sąsiadów utrak- tował

Raz, gdy łowczemu przypadła myśl dobra
Rozstawić sieci na leśnego zwierza,
Przypadkiem jakimś, widzi w siatce bobra,
Co go natura bardziej do więcierza
Napędzić miała jak stworzenie wodne.
Bóbr w kniei są to rzeczy dziwu godne.
Łowczy jak ludzki, dzieli się z sąsiedztwem
Częściami z bobra, by go z nim zażyli;
Przyznają wszyscy, że szczęścia łowiectwem
Bardziej niż bobrem gust swój nasycili,
Biorąc z łowczego łaski specyali³⁷,
Z których odorem napelnion dom cały.
Posłał dla młodej pani ogon spory,
Dla starej jakieś w papierze rupieci;
Te przeraźliwe zrobiły fetory,
Skutek bobrowy w nos, w garło³⁸ zaleci;
Dotknięciem owych śmierdzących kawalców³⁹,
Trudno tabaki zażyć trzy dni z palców.
Spyta się pani posłańca ciekawie:
Coś mi to przywiózł? on o strojach plecie:
Ta mowi⁴⁰: dawno strojem się nie bawię,
Bom stara; a ten stroje chwali przecie.
Na koniec rzecze: ja o to nie stoję⁴¹,
Komuś dał ogon, oddajże i stroje⁴².

Polowanie, Dar,
Grzeczność, Zapach

³³*Bozki* — dziś popr. forma ubezdzwięczniona: boski. [przypis edytorski]

³⁴*letki* — dziś popr.: lekki. [przypis edytorski]

³⁵*niewstyd* — bezwstyd. [przypis edytorski]

³⁶*od* (daw.) — tu: przez. [przypis edytorski]

³⁷*specyal* — dziś: specjal; rarytas, rzecz wyborna. [przypis edytorski]

³⁸*garło* — dziś popr.: gardło. [przypis edytorski]

³⁹*kawalec* — kawałek; szczątek, fragment. [przypis edytorski]

⁴⁰*mowić* — dziś: mówić. [przypis edytorski]

⁴¹*nie stać o coś* — nie dbać o coś. [przypis edytorski]

⁴²*stroje* — tu: futro. [przypis edytorski]

Na kompanię Franc-Massonów dla Kawalerów, i na kompanię de Mops dla Dam

Za mego wieku dwie kompanij weszło
Z ostatnią modą do Polski z Paryża;
Już tyle czasów temu lichu przeszło,
Czy świat do końca bliskiego się zniża.
Franc-masson znaczy wolnego mularza
Jak mur mocnego w sekcje sekretarza.
Nie wiem zkąd⁴³ Jejmość jakaś zaszła modna
Przywiózłszy z sobą mopsa na obróźce;
Znać społeczności z ludźmi będąc głodna,
Kładzie przy sobie wierność na poduszce,
Zachęca w order kompanij mopsa
Nie mając człeka, przypyta się do psa.
Kto by mię spytał: co bym z dwojga tego
Obrać myśliła, psa czy Franc-massona?
Wolę człowieka zawsze chociaż złego,
Wszak ludziom z ludźmi żyć rzecz przyrodzona;
Každy to przyzna, nie masz myśleć na czym,
Że głupia liga z rodzajem sobaczym⁴⁴.
Chociaż Franc-masson wyklęty z ambony
Przecie za upór jego nikt nie ręczy,
Że od kościoła będąc odrzucony
Już go czart żywcem z potępionym dręczy.
Nie tak skwapliwy Bóg na kary nasze
Zbawi mularza, jak fartuch odpasze.
Szawel kościoła prześladowca główny
Chce go rozrzucić i do szczętu zburzyć;
Wojuje z Bogiem, jakby mu był równy,
Myśli owieczki z owczarnie wykurzyć.
Cóż mu Bóg za to? z dobroci dowodów
Czyni go jeszcze doktorem narodów.
I tak niech będzie zmiennik apostata,
Przecie on człowiek z nieśmiertelną duszą;
Niechaj się z Lutrem, z Kalwinem pobrata,
Często go mocne skrupuły ususzają:
Myśli nieborak kontrakt czynić z jutrem,
Jakby się rozstać z Kalwinem i Lutrem.
Franc-masson przyjaźń w sekcje zachowuje
I miłość świadczy nad swym towarzyszem;
Wspomódz⁴⁵ bliźniego tak się oblijuje⁴⁶,
Jeden drugiego nie cierpieć hołyszem⁴⁷.
Nie lepsza przyjaźń z takim kameratem,
Niż dla wierności dać się zwać psu bratem?
Bo w tem stworzeniu ni dusza, ni sekta
Miejsca nie znajdzie, podły gust niewieści

Moda

Pies, Dama, Przyjaźń

Religia, Wiara

Pies, Dama

⁴³zkąd — dziś ubezdźwięcznione: skąd. [przypis edytorski]

⁴⁴sobaczy (z ros.) — psi. [przypis edytorski]

⁴⁵wspomódz — dziś popr.: wspomóc. [przypis edytorski]

⁴⁶obliżować się — zobowiązywać się. [przypis edytorski]

⁴⁷jeden drugiego nie cierpieć hołyszem — nie tolerować, by drugi był biedakiem. [przypis edytorski]

U której takie psy mają respekta⁴⁸,
Że go całuje, na kolanach pieści:
Przy tych karessach⁴⁹ smrodliwie oddycha
Czy to mops młody, czy stara mopsicha.
Jeżeli⁵⁰ za wierność psa kładziesz przy sobie
Na aksamitnem wezgłowie u łóżka;
Ja cię przestrzegam z affektu⁵¹ ku tobie,
Że śmieie przyjdzie twój domowy służka,
Przekupi wierność, mops na mięso łąsa,
Przyniósłszy z sobą kawałek kielbasy.

Na piękność Narcyssa, uciekającego od miłości Nimfy Echo nazwane

Darmo zaczynasz wojnę z miłością, *Narcyssie*,
Darmo się z nią potykasz⁵² w stalowym kiryssie⁵³,
Darmo ufasz w orężu, w trójgraniastą szpadę,
Gdyć nagie dziecko wziąć ją potrafi przez zdradę;
Wnet jedna strzałka
Zwojuje śmiałka.

Miłość, Walka,
Samolubstwo

Uciekaj w skały, puszcze, w knieje, lasy ciemne,
Uznasz, że w twem myślistwie uciechy daremne;
Pójdzie miłość za tobą i tam ci dokuczy,
Zganić pychę, jak jej masz hołdować, nauczy.
Porzuc zwierzynę,
Kochaj dziewczynę.

Pokaż mi Bohatyrę, którego w tem męztwie⁵⁴
By nad nim miłość tryumf nie wzięła w zwycięztwie⁵⁵.
Kaźda broń z twardej stali wykowana⁵⁶ pryśnie,
Przez pancerze, szyszaki, snadno⁵⁷ się przecisnie.
Marsa roboty
Zmieni w zaloty.

Przez mury, bramy, szańce, przez okopy, mosty,
Miłość ma wolny przystęp i gościniec prosty.
Jeszcze taka forteca w naturze nie była,
Której by miłość swoją sztuką nie dobyła.
Architekt za nic
Uchodzi z granic.

W głuchych jaskiniach znajdzie miłość *Eremitę*⁵⁸,
Zapuści w zimny krzemień, w iskrze ognie skryte,

⁴⁸respekta — szacunek, względy. [przypis edytorski]

⁴⁹karessy — karesy; pieszczoty, czułości. [przypis edytorski]

⁵⁰jeżeli — dziś popr.: jeśli. [przypis edytorski]

⁵¹afekt — tu: uczucie. [przypis edytorski]

⁵²potykać się — walczyć, stawać do pojedynku. [przypis edytorski]

⁵³kirys — pancerz chroniący tułów; tu w pisowni starop. z podwojonym s. [przypis edytorski]

⁵⁴męztwie — dziś popr. forma ubezdźwięczniona: męstwo. [przypis edytorski]

⁵⁵zwycięztwie — dziś popr. forma ubezdźwięczniona: zwycięstwo. [przypis edytorski]

⁵⁶wykowany (daw.) — wykuty; por. *kowal*. [przypis edytorski]

⁵⁷snadno (daw.) — łatwo. [przypis edytorski]

⁵⁸eremita — pustelnik. [przypis edytorski]

I ten, co go dopiero trącano krzesiwem,
Staje się rozgorzałem w płomieniu luczywem.
Aż kości święte
W popiół rozdęte.

Kryje się miłość rada w spuszczone kaptury,
Gdzie chcąc być niepoznana, w skromności postury
Przybiera swoją⁵⁹ postać, wnet jak się rozrucha⁶⁰
Podnieść radzi kaptura i pocieszyć ducha;
Pozwoli oku
Zarwać widoku.

Darmo Westalskie panny⁶¹ wota czynią mocne
Odprawiać pilne straże i dzienne, i nocne;
Bo gdy sen naturalny, której zpląta⁶² oczy,
Z bliskiego ognia często rada iskra skoczy,
Aż łamie wiarę
Gani ofiarę.

Miłość śliczne purpury, co je wstyd farbuję
I czym się czystość zdobi, tak zmaże, zgluzuie,
Że potem żaden malarz glansu ni poloru,
Nie potrafi przywrócić własności koloru;
Opelzły farby
Bo w wstydzie karby.

Bywa miłość w ogródku obwiedzionym płotem
Złotej ligi małżeńskiej, choć jej to nic po tem,
Bozkie psować wyroki; lecz ta gospodyni
W gruntownym ogrodzeniu skryte dziury czyni,
Zkąd⁶³ wielkie szkody
W jarzynie młody⁶⁴.

Rozgrzeje miłość i tych, co je wiek zgrzybiały
Z ciepła naturalnego odmienił w śnieg biały,
Trudnej dokaże sztuki, jeżeli⁶⁵ w zgniłym próchnie
Ognia mniej, dymu więcej znajdzie, gdy weń dmuchnie;
Bies się ucieszy
Gdy stary zgrzeszy.

Otoż masz jawny dowód *Narcyście* zuchwały,
Że miłości w daninie hołduje świat cały;
Czują ludzie, czuje zwierz, czuje to co żyje,
Moc pani, z której władzy nikt się nie wybije.
Porzuć upory
Zaży⁶⁶ pokory.

Idź tam życzę, gdzie *Echo* swym cię prosi głosem,
Często instynkt prowadzi za fortuny losem
Tych, co za wolą nieba i za ludzką radą
Chodzą i swego szczęścia w nich nadzieję kładą;

⁵⁹ *swoję* — dziś popr.: swoją. [przypis edytorski]

⁶⁰ *rozruchać się* — dziś popr.: rozruszać się; por. *ruch*. [przypis edytorski]

⁶¹ *westalskie panny* — westalki; dziewice-kapłanki bogini Westy. [przypis edytorski]

⁶² *zpląta* — dziś popr.: splącze. [przypis edytorski]

⁶³ *zkąd* — dziś popr. forma ubездźwięczniona: skąd. [przypis edytorski]

⁶⁴ *w (...) młody* — dziś popr.: w młodej. [przypis edytorski]

⁶⁵ *jeżeli* — dziś popr. forma ubездźwięczniona: jeśli. [przypis edytorski]

⁶⁶ *zaży* — dziś popr.: zażyj. [przypis edytorski]

Kto się tak rządzi
Nigdy nie zbłądzi.

Lecz kto zuchwale stąpa, górą nosi oczy,
Wpadnie w dół lub się w wodzie głębokiej omoczy,
Jak *Narcyś* wzgardził *Nimfę*, a do źródła kwapił,
Z łez własnych trunku zażył i śmierci się napił.
Zkończył⁶⁷ ze wstydem
Wojnę z *Kupidem*.

Na pysznego, który o sobie wiele trzyma i nad wszystkich się wynosi w doskonałości

Raz gdy się w pychę *Merkuryusz*⁶⁸ wzbije,
Chcąc ludzkie zdania o sobie wybadać,
Wnet takowego sposobu zażyje,
Ażeby z siebie własną postać składać,
A inną przybrać, żebraka czy kupca,
I udać na czas⁶⁹ z wymownego, głupca.
Wchodzi w mieszkanie, pewnego skulptora⁷⁰,
A ten usilnie pilnując rzemiosła,
Nie myśli, żeby zmyślona pokora
W dom jego Bogów sprowadziła posła;
Wycina nosy, oczy, usta, dłotem⁷¹
Bożkom, Boginiom i stawia w kąt potem.
Widzi *Merkury* misterne posągi
Marsa z Belloną w cudnej armaturze,
Jakie gotują do wojny zaciągi,
W jakiej bohater minie i posturze,
Z jaką *Bellona* przysługą dla męża
Trzyma potrzebne do boju oręża.
Widzi *Wenerę* z najpiękniejszą twarzą,
Przy niej *Kupida*, małego pieszczocha;
Tu się gołębie całują, tu parzą,
Tu się co żywo, karesuje⁷², kocha,
I co być może człowiekowi miło,
Wszystko w tej sztuce wyrażone było.
Widzi *Jowisza*, jak na orła wsiada,
Widzi *Junonę*, jak z pawiem stoocznym
Igra, ten jak się do *Semeli* skrada,
Ta swe zabawy ma, przy dniu widocznym;
Argus płaczący, straż porzuca wreście⁷³,
To stadło oczu potrzebuje dwieście.
Widzi statwę myśliwej *Dyanny*,

⁶⁷zkończył — dziś popr. forma ubezdźwięczniona: skończył. [przypis edytorski]

⁶⁸*Merkuryusz* (mit. rzym.) — Merkury, posłaniec bogów, opiekun kupców, podróżników i złodziei. [przypis edytorski]

⁶⁹na czas — czasowo, tymczasem; nie na stałe. [przypis edytorski]

⁷⁰skulptor — rzeźbiarz. [przypis edytorski]

⁷¹dłoto — dziś popr.: dłuto. [przypis edytorski]

⁷²karesować się — pieścić się. [przypis edytorski]

⁷³wreście (daw.) — dziś popr.: wreszcie. [przypis edytorski]

Jak kształtną ręką psy na smyczy trzyma;
 Łuk, kołczan, lance, niosą za nią panny,
 Wiatr jej sukienke⁷⁴ nieznacznie poddyma:
 Tu już zwierzyna postrzelana leży,
 Żywa na rozkaz bogini w sieć bieży.
 Widzi *Apolla*, jak pożarem płonie
 Dla pięknej *Dafny*, co nim jawnie gardzi;
Narcyss sam siebie zakochawszy tonie,
Echo go ściga, ten ucieka bardzi⁷⁵:
 Dwóch amatorów miłość mściwa tropi
 Jednego spali, drugiego utopi.
 Widzi *Prokrydę* z kochanym *Cefalem*,
 Jaki pożytek podejrzenie niesie
 Między małżeństwem, co się kończy zalem;
 Gdy żona męża szpieguje po lesie,
 Któż winien, że mąż w kniei zamiast zwierza
 Zabija żonę, co mu nie dowierza.
 Patrzy na kształtną pięknej *Ledy* postać,
 Jakim jej członki wyrobione tokiem,
 Chciałby niejednen dziś *Parysem* zostać,
 Byle tak żywej kędy dojrzał okiem;
 Ale że nie masz w nadziei otuchy,
 Przybrać się życzę w łabędziowe puchy.
 Kiedy do woli wzrok napasł *Merkury*
 W tak pięknych sztukach, widzi też swój własny
 Posąg: więc spyta, w jakiej cenie który,
 Spyta, za co ten w kącie zapchano ciasny,
 W jakim szacunku *Jowisz*, *Wenus*, *Juno*,
Jazon co z Kolchów uwiózł złote runo.
 Odpowie skulptor, że różność w naturze,
 Nie wszystko dała jednemu, co w skarbie
 Ma swoim; tak też, różność jest w marmurze,
 W białości, w żyłkach, w glansie⁷⁶, w żywej farbie⁷⁷.
 Kto się zna na tym, sam rozum dyktuje,
 Co marmur, praca, kształt w sztuce kosztuje.
 A żeś ciekawy, opowiem ci o tych,
 Co w jednym rządzie⁷⁸ na tej stoją stronie,
 Żadnej od kilku set czerwonych złotych
 Przedać⁷⁹ nie myślę, kto zajędzie po nie;
 Ci zaś co pod tą ścianą są zebrani
 W mniejszej są wadze, więc ich oddam tani⁸⁰.
 Jeszcze nie dosyć dla *Merkuryusza*,
 Chce wiedzieć drogość swojego bałwana⁸¹.
 Z bliska przystąpi, ręką, nogą rusza,
 Rzecz: czemu ta sztuka zaniedbana?
 I co by za nią chciał rzemieślnik złota?
 Sądząc, że w cenie wielka zajdzie kwota.
 Opaczna⁸² słyszy odpowiedź w te tropy:

Pycha, Bóg

⁷⁴sukienke — dziś popr.: sukienkę. [przypis edytorski]

⁷⁵bardzi — dziś popr.: bardziej. [przypis edytorski]

⁷⁶glans — połysk. [przypis edytorski]

⁷⁷farba (daw.) — kolor, barwa. [przypis edytorski]

⁷⁸w rządzie — dziś popr.: w rzędzie. [przypis edytorski]

⁷⁹przedać (daw.) — dziś: sprzedać. [przypis edytorski]

⁸⁰tani — dziś popr.: taniej. [przypis edytorski]

⁸¹bałwan — tu: posąg przedstawiający bożka. [przypis edytorski]

⁸²opaczny — tu: przeciwny, odwrotny. [przypis edytorski]

Że gdyby kupiec dziś przybył z trafunku⁸³,
 Za tego błazna nie chciałbym i kopy,
 Lecz bym go przydał z chęcią w podarunku,
 Bylem się pozbył spraw cudzych cenzora,
 Kassy⁸⁴ złodziejów, a Bożków⁸⁵ faktora⁸⁶.
 Nie w smak to było *Merkuremu* słuchać
 Bo mu inaczej obiecała pycha,
 Że pod nos śmieie miał każdemu dmuchać,
 Teraz go na łeb ambicya spycha,
 Mówiąc mu w oczy: że ostatni zbrodzien⁸⁷
 W tym charakterze szubienicy godzien.
 Dopiero w myśli sam siebie poznaje,
 Co to za defekt w nim dotąd panował;
 Przeklina stan swój, ambicyi łaje,
 Że tylko siebie nad wszystkich szacował:
 Odtąd przyrzeka, że swój umysł hardy
 Potępi, co go wprowadził do wzgardy.

Skargi kilku Dam w wspólnej kompanji będących, dla jakich racyi z Mężami swojemi żyć nie chcą

W pewnym ogrodzie pomiędzy szpalery
 W czas ranny chodząc szeptałam pacierze,
 Słucham ciekawie, że jakieś afery
 Sekretne mają Damy przy kwaterze,
 Siedząc na darniu⁸⁸ w figurę kanapy⁸⁹,
 Co raz z tabakier zażywają rapy.
 Nadstawiam ucha przez grabiny gęste,
 Liście⁹⁰ mnie swoim zasłoniło cieniem;
 Widzę łzy z oczu, a wzdychania częste,
 Uważam i mam litość nad stworzeniem
 Płci mojej, ledwie wraz z nimi nie kwilę,
 Nie wiedząc, że to płaczą krokodyle.
 Pierwsza zaczyna żal do męża prawić,
 Że jak smok siedzi na łańcuchu w domu,
 Nic nie dba, bym się czem miała zabawić,
 Sługi nie pytaj, zagrać nie masz komu,
 Ani takiego, żeby mnie zrozumiał
 W mądrych dyskursach rezonować⁹¹ umiał.
 Jakże tu mięszkać⁹² z takim domatorem,
 Co tylko wołom karmnym krzyżów maca,

Żona, Mąż, Małżeństwo,
 Konflikt, Nuda, Kobieta,
 Męczyzna, Pozycja
 społeczna, Obyczaje

⁸³*trafunek* — przypadek. [przypis edytorski]

⁸⁴*kassa* — dziś popr.: kasy. [przypis edytorski]

⁸⁵*Bożków* — dziś popr. małą literą: bożków. [przypis edytorski]

⁸⁶*faktor* — pośrednik. [przypis edytorski]

⁸⁷*zbrodzien* a. *zbrodzien* — dziś popr. forma: zbrodniarz. [przypis edytorski]

⁸⁸*na darniu* — dziś: na darni. [przypis edytorski]

⁸⁹*w figurę kanapy* — w kształcie kanapy. [przypis edytorski]

⁹⁰*liście mnie (...) zasłoniło* — tu: listowie. [przypis edytorski]

⁹¹*rezonować* — wypowiadać się elokwentnie, rozprawiać śmiało, krytycznie przedstawiać swoje zdanie; moralizować, mądrzyć się. [przypis edytorski]

⁹²*mięszkać* (daw.) — dziś popr.: mieszkac. [przypis edytorski]

Zboże na targi wyprawuje worem,
 Prostyh to osób z taką zrzędą praca;
 Kawy w mym domu nie znajdzie trzech ziarenek,
 Piwa mi z serem zagrzać każe garnek.

Druga głos bierze: ach! miła sąsiadko
 Więcej ja cierpię z moim skąpcem męki,
 Kaszki na wieczór nagotuje rzadko,
 Kluczy z zapasa nie da mi do ręki;
 Muszek, wstąg, szpilek z marsem⁹³ kiedy kupi,
 Jak z nim żyć, kiedy i skąpy, i głupi.

Od trzeciej skarga zachodzi osoby
 Mówiąc: fraszka to, godna śmiechu sprawa;
 Mnie by zapłakać gdy nie znam co roby⁹⁴,
 Sejmów nie widzę, nie wiem gdzie Warszawa,
 Choćby mi boków naszturkano w ciźbie
 Bylem z raz była w Senatorskiej⁹⁵ izbie.

Nie wiem co jest bal, assamble⁹⁶, reduty⁹⁷,
 Mój mnie jegomość osadził przy kurach:
 Paź do ogona ma łatane buty,
 O blondynowych⁹⁸ nie chce garniturach
 Wiedzieć, żebym je mieć mogła na modę;
 Otoż z tych racyi z gapiem się rozwiędę.

Czwarta z westchnieniem rzecze: ja się cieszę
 Żem nie ja tylko sama nieszczęśliwa;
 Mój Borys nie chciał sprawić mi bekieszę⁹⁹,
 Takiej jak teraz modny wiek zażywa,
 Aksamit ponso podszyty marmurkiem
 Po szwach z masyfu bramowano sznurkiem.

Sukna mi kupił miasto¹⁰⁰ aksamitu,
 Szlamy wytarte z lamusu sprowadził,
 Na to u żyda¹⁰¹ zaciągnął kredytu,
 Mnie przy gałganach z kuśnierzem zasadził;
 Zważcież, jeżeli nie mam się czem smucić,
 Z tak słusznych przyczyn prostaka porzucić.

Ostatnia mówi: jam się w wachlarzyku
 Pięknym kochała, gdzie miniatura
 Postać *Kupida* niby w ołtarzyku
 Wstawiła, co mu dać mogła natura,
 Wszystko wyraźne, w tak subtelnej sztuce
 Było, a resztę dla żalu ukróćę.

Mój Satyr wzięwszy wachlarz w grube ręce,
 Jak jął wachlować niby kowal miechem,
 Nie uważając na członki chłopięce,
 Rozumiał, że to z pachółkiem Wojciechem,
 Za pasy chodzi, złamał kość słoniową;
 Rura za rurę osądził wołową.

⁹³z *marsem* — ze srogą miną. [przypis edytorski]

⁹⁴*rob* — robbron; szeroka suknia balowa popularna w XVIII w. [przypis edytorski]

⁹⁵*Senatorskiej izbie* — dziś popr. małą literą: senatorskiej. [przypis edytorski]

⁹⁶*assamble* (z fr.) — spotkania towarzyskie. [przypis edytorski]

⁹⁷*reduta* (daw.) — zabawa towarzyska, łącząca bal (często maskowy) oraz grę w karty dla panów i plotki oraz swatanie par dla pań. [przypis edytorski]

⁹⁸*blondynowy* — wykonany z blondyny, tj. koronki klockowej z surowego jedwabiu. [przypis edytorski]

⁹⁹*bekiesz* — rodzaj długiego płaszczka podszytego futrem, szamerowanego i zapinanego na pętllice z ozdobnego sznura. [przypis edytorski]

¹⁰⁰*miasto* (daw.) — zamiast. [przypis edytorski]

¹⁰¹*żyd* — wyznawca judaizmu. [przypis edytorski]

Ja pełna będąc cholery¹⁰² i żalu,
 Odjeżdżam z domu porzuciwszy dzieci,
 Na pożegnaniu powiem mu: brutalu,
 Już z tobą żyję rok dziesiąty trzeci,
 Dłużej nie myślę, intencji nie kryję,
 Wiedz, w jakiej cenie są galanterye.
 Dłużej nie mogąc słuchać rzeczy podłych,
 Zatulam uszy, a zaciskam zęby,
 Uchodzę od tych pięciu¹⁰³ Dam rozwiodłych,
 Aby mi słowo nie wypadło z gęby,
 Powiedzieć prawdę, że nie masz racji
 Ni do rozwodu, ni separacji.
 Milczałam dotąd, chcąc sekret zachować
 Dla wstydu, żem też i ja białogłowa;
 Odtąd zaczynam mężatki rachować,
 Zamiast pięć panien głupich, co je zowią
 W Ewangelij, że w lampach nie miały
 Oleju, od drzwi precz odejść musiały.
 Prędzej bym pannom niewiadomym rzeczy
 Błąd darowała niżeli zamężnym,
 Które gdy stuła ślubem ubezpieczy,
 I stan ich węzłem zadziernie¹⁰⁴ potężnym,
 Pomocą Boga wraz świętych wezwaniem
 Wolą utwierdzi, iść za swoim zdaniem.
 Jest to żart z Bogiem, z Świętymi igraszka,
 Ołtarz podobno u nich Gdańskim Biurem¹⁰⁵;
 Przysięgać jawnie, bagatela, fraszka,
 Ufając, że się pięknych perel sznurem
 W zastaw złożonym, wypłatają¹⁰⁶ z węzła:
 Ciało¹⁰⁷ swobodne, lecz dusza uwięzła.
 Wiem, że niejednej w sumieniu zawierci
 Robak, choć go chce umorzyć sposoby:
 Nie opuszczę cię aż do samej śmierci;
 Opuszcza snadno¹⁰⁸ dla podłej osoby:
 Przymierze z Stwórcą dla stworzenia łamie,
 Idź precz *Antoni*, żyj ze mną *Adamie*.
 Jeżeli¹⁰⁹ dla racji wyżej wyrażonych
 Kochane panie szukacie rozwodu,
 Nie miejcie za złe, że was rozpuszczonych
 W swywoli sądzę; Polskiemu¹¹⁰ narodu¹¹¹
 Krzywdę czynicie, z siebie śmiechy, żarty;
 Honor wasz płacze, że goły, wytarty.
 Czy słuszna? żeby Rzym, Nuncyaturę¹¹²,
 Konsystorz¹¹³ kłócić niegodziwą sprawą:

Ślub, Przysięga, Bóg,
Rozstanie

Sumienie, Robak,
Przysięga, Zdrada

¹⁰²cholera — tu: gniew, wściekłość. [przypis edytorski]

¹⁰³pięciu (daw.) — dziś popr. D.lm: pięciu. [przypis edytorski]

¹⁰⁴zadziernąć — dziś popr.: zadzierzgnąć. [przypis edytorski]

¹⁰⁵gdańskie biuro — biuro handlowe, kupieckie; Gdańsk był głównym ośrodkiem handlu zbożem i in. surowcami eksportowanymi z Rzeczypospolitej, siedzibą kupców pośredniczących w tym handlu. [przypis edytorski]

¹⁰⁶wypłatają — dziś popr.: wypłaczą. [przypis edytorski]

¹⁰⁷ciało — konstrukcja z partykulą wzmacniającą -ci, skróconą do -ć. [przypis edytorski]

¹⁰⁸snadno (daw.) — łatwo. [przypis edytorski]

¹⁰⁹jeżeli — dziś: jeśli. [przypis edytorski]

¹¹⁰Polskiemu — dziś popr. małą literą: polskiemu. [przypis edytorski]

¹¹¹narodu — dziś popr. C.lp: narodowi. [przypis edytorski]

¹¹²nuncjatura — przedstawicielstwo dyplomatyczne Watykanu. [przypis edytorski]

¹¹³konsystorz (łac. *consistorium*: zgromadzenie) — daw. w kościele katolickim zgromadzenie doradców biskupa (kuri biskupiej) zbierające się pod przewodnictwem biskupa dla rozstrzygnięcia spraw administracyjno-sądowniczych. [przypis edytorski]

Bóg dobry, iże piorunową chmurę
Nie ześle, w piekło nie wyprawi nawą¹¹⁴.
Przyjdzie kres, kiedy z życiem was rozwieździe,
Będzie wiedziała każda, dokąd jedzie.
Żalują wielu, żalując też i ja
Pasterzów naszych zacnych i pobożnych
Że się o uszy niewinne obją
Echo zgorszenia w materyach różnych.
Radziemy zażyć sztuki *Ulisses*a
Być głuchym, mijać Syren interesa¹¹⁵.

*Awersya*¹¹⁶ pewnej Damy całe życie
bawiącej u wielkich Dworów, przy
których gdy nie tylko same próżność,
nieszczerość, zazdrość i wiele defek-
tów uznała, waletę¹¹⁷ życiu takie-
mu wypowiada, a na spokojniejsze
się wybiera

Wszystko, co stworzył Bóg ręką i słowem,
Ustąpić czasy muszą stare nowem,
I nic trwałego nie zostawił światu,
Z wiekiem człowieka nie czyniąc traktatu.
Dla tego, żeby z odmian oczywistych
Nie zatapiał się w fortunach ojczystych,
Ojczyznę raczej bez końca trwającą
Szacował drożej nad przemijającą.
Rozum nas uczy i oczy otwiera,
Że kto się rodzi, ten pewnie umiera.
Dzierżawcą jesteś tylko, nie dziedzicem,
Oddaj, coś nadto wydarł komu z licem.
Sam pan Bóg wieczny bez czasu, bez końca,
Stateczny¹¹⁸ w łaskach, w nieszczęściu obrońca.
W tym jednym połów gruntowną nadzieję,
Gdyż to, co świat dał, wiatr z plewą rozwieje.
Przebież obszerny okrąg ziemi całej
Ujrzysz ruiny w machinie nietrwalej.
Pyszny Babilon, wyniosłe kolosy,
Że były słyszysz, oczy widzą stosy.
Miasta, fortece, zamki niedobyte,

Przemijanie, Własność,
Bóg, Kondycja ludzka

Bóg, Nadzieja, Przemijanie,
Wiatr

Historia, Ruiny,
Przemijanie, Czas

¹¹⁴nawa (daw., z łac.) — statek, okręt; por. *nawigacja*. [przypis edytorski]

¹¹⁵interesa — dziś popr. M.Im: interesy. [przypis edytorski]

¹¹⁶awersja (z łac.) — tu: zniechęcenie, odwrócenie się ku czemu innemu wskutek rozczarowania. [przypis edytorski]

¹¹⁷waleta (z łac. *vale*: bądź zdrów) — pożegnanie. [przypis edytorski]

¹¹⁸stateczny (daw.) — niezmienny, stały. [przypis edytorski]

W twardych opokach, w żywych skałach rycie,
Spytaj kto zburzył, kto rozsypał w prochy?
Czas, co z wszech rzeczy zwykł czynić motłochy¹¹⁹.

I tak cokolwiek rodzi się pod słońcem,
Ledwie żyć pocznie, aż początek końcem;

I co dopiero z ziemie wierzch pokaże,
W też samą drogę czas się wybrać każe.

Przypatrz się wiosnie, jak pięknie nastaje
W pęczu list kryjąc wnet odziewa gaje;

Pokrywa nagość drzew przez zimę zdartą
W nową je barwę stroi niewytartą.

Cóż gdy niedługie w tych strojach pociechy?
Nastąpi jesień, wiosna dudy w miechy¹²⁰.

Czując, że ją wnet do siebie zawoła,
Obedrze z sukni, aż ta znowu goła.

Zielone trawy co w jednym kolorze,
Z szmaragdem chodzą, ledwo nie w polorze,

Też same skutki z swej własności mają,
Że wzrok patrzących na się naprawiają¹²¹.

Długoż wam służy ta żywość wesola?
Ta piękność kwiatów, te pachniące¹²² zioła?

Które w swych miętkich¹²³ jedwabiach kryjecie,
Zieloność dobrą nadzieją zowiecie.

Ale jak długo te cieszą nadzieje?

Póki szkodliwy wiatr was nie zawieje.

Bo skoro słońce osuszy was z rosy
Wnet zwiędłe, blade, pójdziecie pod kosy;

Na cóż mam bawić pióro, rękę, myśli,
Im głębiej wchodzę, tym mi wybrnąć ściśli¹²⁴.

Każdego uczy codzienna praktyka
Co dziś jaśniało, jutro z cieniem znika.

W takowym lata całe bawiąc błędzie,
Poczne¹²⁵ raz myślic¹²⁶, co też dalej będzie,

Gdy po skończonych tańcach, muzyk, lutnie,
Czas nożycami stronę moje¹²⁷ utnie.

Spyta mię potem, kędy¹²⁸ czas strawiłam,
Na jaką wieczność sobie zarobiłam.

Wstyd mówić głośno, cicho brzęczę z muchą,
Że całe życie żyłam dworską juchą.

W której dopiero dobrawszy się smaku,
Właśnie tak jakby w wyszeptanym raku.

Więc odtąd zacznę poprawiać errorów¹²⁹,
Tracąc apetyt¹³⁰ do dworskich saporów¹³¹.

Teatrum ci to na rozliczne sceny,

Tu śmiech, tu żarty, jużci smutne treny;

Ten się uskarża, że został w afroncie,

Narodziny, Śmierć

Wiosna, Przemijanie, Obraz
świata, Natura

Nadzieja, Przemijanie,
Śmierć, Natura

Dwór, Vanitas

Dwór, Słowo, Zabawa,
Plotka, Obyczaj, Ciało

¹¹⁹*motloch* — zbieranina; tu: śmieci, odpady, ruina. [przypis edytorski]

¹²⁰*dudy w miechy* — przen.: koniec zabawy; zbierać się do odejścia. [przypis edytorski]

¹²¹*naprawiać* — tu: naprowadzać, kierować; przyciągać. [przypis edytorski]

¹²²*pachniące* — dziś popr.: pachnące. [przypis edytorski]

¹²³*miętki* — dziś popr.: miękki. [przypis edytorski]

¹²⁴*ściśli* — ściślej; tu: trudniej. [przypis edytorski]

¹²⁵*poczne* — dziś popr.: poczną. [przypis edytorski]

¹²⁶*myślic* — dziś popr.: myśleć. [przypis edytorski]

¹²⁷*moje* — dziś popr.: moją. [przypis edytorski]

¹²⁸*kędy* (daw.) — gdzie. [przypis edytorski]

¹²⁹*error* — błędy. [przypis edytorski]

¹³⁰*appetyt* (daw.) — dziś: apetyt. [przypis edytorski]

¹³¹*sapory* (daw.) — wonne przyprawy stosowane do potraw. [przypis edytorski]

Ta urażona słowem, płacze w kącie.
 Zacznie się taniec na przestronnej sali
 Świec w lustrach pełno, każdy chojność chwali.
 Ci mówią, wnet nam rozrywka uroście,
 Niech tylko wszyscy poschodzą się goście.
 Więc dwóch albo trzech sprzysięgłych kompanów
 Z daleka stojąc od siedzących panów,
 Taką zabawę biorą zlej natury,
 Żeby nikt nie był z ich wolny cenzury.
 Jeden drugiego w bok trącając rzeczce:
 Patrz jak się za tą ogon długi wlecze.
 Na tej opięto, kuso, graty stare;
 Znać w wodzie stała, gdy jej brano miarę.
 Ta jak żółw głową albo bażant chwieje,
 Ta zaś pod żagłem, leci, gdy wiatr wieje.
 Szum szelest za nią, ni bies kogo niesie,
 Czyli więc zwierza uganiają w lesie.
 Ta jak sikorka lub czeczotka drobna,
 Ta z nóg wysokich do czapli podobna.
 Za tą garb stoi okryty płaszczykiem,
 Tak kształtna, jakby wielbłąd pod dywdykiem.
 Ten w ogród cudzy musiał albo w żyto
 Często zaglądać, że mu biodro zbity.
 Powłóczy nogę, znaczna za nim ścisza¹³²,
 A w opasaniu jak wątrobną kiszka.
 Ów z taką miną w korwetach się sadi,
 Ledwo o ścianę tyłem nie zawadzi.
 Rozumi, że to przed karytą¹³³ płasa,
 Gdy w kawalkacie jadąc kręci wąsa.
 Otoż tych skutków specyały dworskie.
 Lepiej gryść suchar i pić wody morskie,
 Niż przy biszkoktach i trunkach gustownych
 Na targowisko przyść¹³⁴ ludzi obmownych.
 Piękna zabawa na strawionym czasie:
 Gdybyś postawił pilność przy kompasie,
 Żadna godzina w pracy nie wakuje¹³⁵;
 Ten szyje buty, ów suknie nicuje¹³⁶,
 Niektóry rano wstał jak na pańszczyznę,
 Pracuje głową, co za robociznę
 Dzisiaj potrzebną zacząć na pożytek:
 Myśli, mózg suszy, w zadumaniu¹³⁷ wszytek¹³⁸.
 Bierze paciorki¹³⁹, sto ścieszek¹⁴⁰ udepce,
 W rękach pacierze, w ucho djabel¹⁴¹ szepce:
 Tych jeno¹⁴² bracie chwytaj się przekupi,
 Bierz jako mądry, kiedyć daje głupi.

Strój, Ciało

Modlitwa, Diabeł, Pokusa,
Korzyść

¹³²ścisza — dziś popr.: ścieżka. [przypis edytorski]

¹³³karyta — dziś popr.: kareta. [przypis edytorski]

¹³⁴przyść — dziś popr.: przyjsć. [przypis edytorski]

¹³⁵wakować — brakować. [przypis edytorski]

¹³⁶szyć komuś buty — obmawiać kogoś; podobne znaczenie ma wyrażenie: *nicować* (czyli odwracać podszewką na wierzch) *suknie*. [przypis edytorski]

¹³⁷zadumianie — dziś popr.: zadumanie. [przypis edytorski]

¹³⁸wszytek (daw.) — wszystkim, cały. [przypis edytorski]

¹³⁹paciorki — tu: różaniec modlitewny. [przypis edytorski]

¹⁴⁰ścieszek — dziś popr.: ścieżek. [przypis edytorski]

¹⁴¹djabel — dziś popr.: diabeł. [przypis edytorski]

¹⁴²jeno (daw.) — tylko. [przypis edytorski]

Kontent z konceptu swojego ministra¹⁴³
 Chwałę poradę, że w biegiłości bystra,
 Spiesz z napchanym za pokoje worem,
 Trząsa z judaszem¹⁴⁴ bliźniego honorem.
 Powraca wesół, zyskał na frymarku¹⁴⁵,
 Nie śpi, nie żyłby lepiej na jarmarku.
 Za wypróżnione sakwy ludzkiej sławy,
 Wynosi tłumok podobień¹⁴⁶ do nawy¹⁴⁷.
 Więc to przypiszę Bozkiej¹⁴⁸ opatrności;
 Modlitwa rzecz, w wielkiej gorącości
 Którą codziennie klepiąc to przyznaje,
 Że kto wstał rano, temu pan Bóg daje.
 Mylisz się, żebyć Bóg za to miał płacić
 Zdzierstwa twojego występki bogacić.
 Jużes sam sobie uczynił nadgrode¹⁴⁹
 Hołysz¹⁵⁰ pokrył przez bliźniego szkodę.
 Są tacy co się przyjaciółmi liczą,
 Przychodząc z radą, że im dobrze życzą.
 Przyjacieli w radzie, szczerza w ustach mowa
 Cóż gdy wąż chytry w zanadrzu się chowa.
 Zaczyna dyskurs, już o sekret prosi,
 Pogląda w kąty i głowę podnosi
 Jeżeli¹⁵¹ kto z boku nie nadstawia ucha:
 To co dwaj mówią, niech trzeci nie słucha;
 Ledwie doczekać może odpowiedzi
 Swego kompana, jak na węglach siedzi.
 Chcąc słówko złapać jak ptaszka w swe siatki.
 Złapawszy skubie, dusi, sadza w klatki.
 Otoż tak czynią z przyjaciółmi właśnie:
 Sam zaczął dyskurs, prawiąc różne baśnie.
 O to co prosił, by było w sekrecie,
 Do wszystkich chodzi, tyle troje¹⁵² plecie.
 Gdyby mi czasu wystarczyło tyle,
 Opisać stratę w próżnem życiu chwile.
 Żałuję tylko, że wiek uszedł marnie;
 Wstyd mię w korzyści częstokroć ogarnie.
 Niech kto chce w dworskiem życiu smaki czuje,
 Niech w odebranych respektach¹⁵³ góruje,
 Niech się zaszczycza wszelkiemi fawory,
 Niechaj mu wszyscy oddają honory;
 Mnie zazdrość siedząc w kąciku nie bierze,
 Życie osobne¹⁵⁴, że szczęśliwe wierzę.
 Życie kochane bez gminu, bez zgraje¹⁵⁵,
 Nikt mnie nie zdradzi, nikt mnie nie połaje.
 Cichość spokojna, książka i robota;
 Z tymi rozrywka, gdy przyjdzie ochota.

Tajemnica, Przyjaźń, Słowo,
 Plotka, Obyczaje

Dwór, Samotność

¹⁴³*swojego ministra* — tu: diabła. [przypis edytorski]

¹⁴⁴*judasz* — tu: zdrajca. [przypis edytorski]

¹⁴⁵*frymark* — interes, handel. [przypis edytorski]

¹⁴⁶*podobień* (daw.) — dziś popr.: podobny. [przypis edytorski]

¹⁴⁷*nawa* — statek, okręt. [przypis edytorski]

¹⁴⁸*bozkiej* — dziś ubezdźwięcznione: boskiej. [przypis edytorski]

¹⁴⁹*nadgroda* (daw.) — dziś popr.: nagroda. [przypis edytorski]

¹⁵⁰*hołysz* — dosł.: golec; biedak. [przypis edytorski]

¹⁵¹*jeżeli* — dziś popr.: jeśli; tu: czy, czy też. [przypis edytorski]

¹⁵²*tyle troje* — trzy razy tyle. [przypis edytorski]

¹⁵³*respekty* — tu: względy, honory. [przypis edytorski]

¹⁵⁴*osobny* (daw.) — tu: samotny, ustronny. [przypis edytorski]

¹⁵⁵*bez zgraje* — dziś popr. D.lp r.ż.: bez zgrai. [przypis edytorski]

Tych się nie strzegę, choć z nimi rozmawiam,
One nikogo, i ja nie obmawiam.
Więc póki Bozka¹⁵⁶ wola żyć mi każe,
Póki śmierć mego imienia nie zmaże,
Póki grób z ciałem mem się nie powita,
Osobność kochać będę, z dworem kwita.

Siostra Bratu posyłająca książkę listów Dam Greckich

Damy ci Greckie¹⁵⁷ posyłam tym czasem,
Kochany Bracie, dla twojej zabawy;
Kiedy od Polek uchodzisz nawiasem,
Bądź na Grekinie przynajmniej łaskawy.
Aczej ci dadzą sposób oczywisty
Kochać się z bliska, kochać się przez listy.
Jeźlić¹⁵⁸ z tych która do gustu przypadnie,
Wolno ją będzie akceptować, pieścić;
Panu swej woli wszystko czynić snadnie,
Byle się mogła w twym rodzie pomieścić.
Ja sobie życzę, i nie zbłądzę głową,
Mieć amazonkę, od *pola* bratową.

Opisanie wzajemnej miłości tejże Siostry z Bratem

Nie byłoby to w podziwieniu żadnem
W ten czas, kiedy wiek szczęśliwością sływał,
Gdy był użytszym¹⁵⁹, w wybaczeniu snadnem¹⁶⁰,
I kiedy złotem, miodem, mlekiem, płynął:
Ażeby jaka w rodzie alternata¹⁶¹
Zabronić miała siostrze kochać brata.
Ale w tej porze zwać możemy cudem,
Gdzie *szczera* miłość, w gniazdzie¹⁶² rodowitem
Termin znalazła między dwojga ludem,
Kochającym się prawem przyzwoitem;
Jak para ptasząt sympatycznym związkim,
Takim brat siostrę lubi obowiązkiem.
Rzekłabym, że się z *Jowisza* i *Ledy*
Jak *Pollux*, *Kastor*, *Helena* rodzili;
Że sama zgoda panowała wtedy,
W łabęcim¹⁶³ jaju spólnie z sobą żyli:
Znajdziesz tę miłość dziś między bliźnięty,

Złoty wiek, Czas, Upadek
Siostra, Brat, Rodzina,

Miłość

¹⁵⁶*bozka* — dziś ubezdźwięcznione: boska. [przypis edytorski]

¹⁵⁷*Greckie* — dziś popr. małą literą: greckie. [przypis edytorski]

¹⁵⁸*jeźli* — dziś popr. forma ubezdźwięczniona: jeśli; *jeźlić*: skrócone od: jeźli ci (jeśli ci). [przypis edytorski]

¹⁵⁹*użytszy* — łaskawszy, hojniejszy. [przypis edytorski]

¹⁶⁰*snadny* (daw.) — łatwy. [przypis edytorski]

¹⁶¹*alternata* (daw.) — zmiana biegu wypadków. [przypis edytorski]

¹⁶²*w gniazdzie* — dziś popr.: w gnieździe. [przypis edytorski]

¹⁶³*łabęcim* — dziś popr.: łabędzim. [przypis edytorski]

Tak z *Maryanną* kocha się *Wincenty*.

Na dwóch ludzi kochających się¹⁶⁴ skrycie bez proporcji Fortuny i Ho- noru

Śmieszna robotę, a mały pożytek
Zaczął *Kupido* w dwojgu ludziach z pracą;
Ten wysechł jak wiór, w zamyśleniu wszystkie¹⁶⁵,
Ta wzdycha, jęczy za niepewną płacą:
Bo kto przetakiem¹⁶⁶ chce naczepać wody,
Fatygi wiele, a mało ochłody.
Skrada się kotek do mleka że słodkie,
Ledwo co liznął nieborak śmietany;
Zapomniał, że w tym gusta będą krótkie,
Odrzekłby¹⁶⁷ się jej, gdy za nie skarany.
Każdy tak rzecze, kto o tem usłyszy,
Niech kot nie szuka mleka, ale myszy.
Nie myśl o krówce, której *Argus*¹⁶⁸ strzeże;
Trudno stu oczom snu przybrać twardego.
Nie myśl *Danae*¹⁶⁹ wyprowadzić z wieże¹⁷⁰,
Nie twój to koncept, trzeba mocniejszego;
Ty nie potrafisz złote sypać deszcze,
Ni snem oszukać, a ostrożnych jeszcze.

Miłość niespełniona

Kot, Kradzież

Na kochającą się przez dwanaście lat parę i *Maryasz*¹⁷¹ ich

Nie sam to *Jakób*¹⁷² wysłużył w lat wiele,
Pasący owiec trzody u *Labana*,
Kochaną swoją i miłą *Rachele*;
Byle w małżeństwo była mu oddana,
Nieprzykro było chłód i ciepło znosić,
Żeby bezpiecznie o *Rachelę* prosić.
Jest teraz równy *Michał Jakobowi*
W statecznym sercu, do czystej *Zuzanny*
Służy lat kilka wiernie *Labanowi*,
Dawną miłością utyskuje ranny:

Miłość, Małżeństwo,
Wierność

¹⁶⁴sie — dziś popr.: się. [przypis edytorski]

¹⁶⁵wszystek (daw.) — wszystek; cały. [przypis edytorski]

¹⁶⁶przetak — sito. [przypis edytorski]

¹⁶⁷odrzec się czegoś — wyrzec się czegoś. [przypis edytorski]

¹⁶⁸*Argus* (mit. gr.) — olbrzym o tysiącu oczu, strażnik na usługach bogini Hery, strzegł w Kolchidzie cudownego barana o złotym runie. [przypis edytorski]

¹⁶⁹*Danae* (mit. gr.) — królowa z Argos, uwięziona przez ojca, bo według przepowiedni jej syn miał zabić swojego dziadka; jednak za sprawą Zeusa, który przybrał postać złotego deszczu, Danae została matką herosa Perseusza; król zamknął więc córkę i wnuka w skrzyni i wrzucił do morza; uratowani, żyli na wyspie Serifos, a po latach Perseusz zabił króla Argos przypadkiem podczas igrzysk. [przypis edytorski]

¹⁷⁰z wieże — dziś popr. D.lp r.ż.: z wieży. [przypis edytorski]

¹⁷¹maryasz — mariaż; małżeństwo. [przypis edytorski]

¹⁷²Jakób — z fr. *Jacob*; dziś popr.: Jakub. [przypis edytorski]

Przyznać możemy, ile świadków nas tu,
 Służy kochając blisko lat czternaście.
 Niech ci *Zuzanno*, i tobie *Michale*
 Bóg obfitością łask swych błogosławi,
 Stateczne serca w potomnej pochwałę
 Jak dwa brylanty bez skazy wystawi:
 Niech was do pary miłość z wiarą sprzęgą,
 Wieczne przymierze zawiąże przysięgą.
 Bądź zaś ostrożny, wszedłszy do złożenia,
 Przypatrz się dobrze temu, coś wysłużył;
 Chcąc gust nasycić długiego pragnienia,
 Żeby kto zdrady dla ciebie nie użył:
 Swym wierzaj oczom, nie powieści czyi¹⁷³,
 Byś zamiast *Rachel*, nie wziął ślepej *Lii*.
 Jak od *Labana*, wynidziesz¹⁷⁴ z *Rachelą*,
 Niech cię fortuna szczęścia drogą wiedzie,
 Słodkie pożycie niech wam nieba ścielą,
 Byście gorczy nie znali, jak w miedzi¹⁷⁵;
 A twej wysługi ta będzie pamiątka,
 Kiedyś się będą rodzić pstre jagniątka.

Na Obraz płaczącego Kupidyna i smutnej Wenerzy

Cóż się to z tobą *Kupidynie* dzieje,
 Gdy płaczesz na to, że cię ogień grzeje?
 Wszak miłość, której synem cię nazwali,
 Nie wodą chłodzi, ale ogniem pali.
 Nie masz co chwalić tej w tobie odmiany,
 Krytycznej za nią, godzieneś nagany:
 Chcąc łzami zalać takowe płomienie,
 Co im przeciwne zimnych wód chłodzenie.
 Nie wiem kogo z was winić w tej intrydze,
 Gdy twarz *Wenerzy* w smutnej minie widzę.
Kupido płacze, ta oczy odwraca,
 Próżna z amorów waszych taka praca.

Miłość, Smutek, Łzy,
 Ogień, Woda

Przypisanie pewnemu Kawalerowi, który za jednym strzeleniem młyn na wodzie, domy na lądzie spalił

Z dwóch zodyaczych znaków¹⁷⁶ sformowany
 Kawaler z serca, a bohater z miny,
 Nie mierza w tarczę, nie strzela do ściany;

¹⁷³czyi — dziś: czyjej; czyjejs. [przypis edytorski]

¹⁷⁴wynijć (daw.) — wyjść. [przypis edytorski]

¹⁷⁵w miedzi — dziś popr.: w miodzie. [przypis edytorski]

¹⁷⁶zodyaczych znak — znak Zodiaku. [przypis edytorski]

Gdzie strzeli, płoną ogniem domy, młyny:
Wodnik na wodzie, i strzela, i pali,
Strzelec na łądzie, któż go nie pochwali?

Ten utwór nie jest objęty majątkowym prawem autorskim i znajduje się w domenie publicznej, co oznacza że możesz go swobodnie wykorzystywać, publikować i rozpowszechniać. Jeśli utwór opatrzony jest dodatkowymi materiałami (przypisy, motywy literackie etc.), które podlegają prawu autorskiemu, to te dodatkowe materiały udostępnione są na licencji Creative Commons Uznanie Autorstwa – Na Tych Samych Warunkach 3.0 PL.

Źródło: <http://wolnelektury.pl/katalog/lektura/wiersze-swiatowe>

Tekst opracowany na podstawie: Poezye Elżbiety Drużbackiej, Tomik I, Lipsk, u Breitkopf et Haertel, 1837 ([s.l. : s.n.]).

Wydawca: Fundacja Nowoczesna Polska

Publikacja zrealizowana w ramach projektu Wolne Lektury (<http://wolnelektury.pl>). Reprodukacja cyfrowa wykonana przez Bibliotekę Narodową. Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Opracowanie redakcyjne i przypisy: Aleksandra Sekuła, Paulina Oltusek.

Okładka na podstawie: Nomadic Lass, CC BY-SA 2.0

ISBN 978-83-288-0206-3

Wesprzyj Wolne Lektury!

Wolne Lektury to projekt fundacji Nowoczesna Polska – organizacji pożytku publicznego działającej na rzecz wolności korzystania z dóbr kultury.

Co roku do domeny publicznej przechodzi twórczość kolejnych autorów. Dzięki Twojemu wsparciu będziemy je mogli udostępnić wszystkim bezpłatnie.

Jak możesz pomóc?

Przekaż 1% podatku na rozwój Wolnych Lektur: Fundacja Nowoczesna Polska, KRS 0000070056.

Pomóż uwolnić konkretną książkę, wspierając **zbiórkę na stronie wolnelektury.pl**.

Przekaż darowiznę na konto: **szczegóły na stronie Fundacji**.